

BREUS APUNTS ENTORN DE LA HISTÒRIA D'ELS PASTORETS

A càrrec de Ramon Pinyol (Càtedra Verdaguer d'Estudis Literaris)

Parlament introductori del Sisè recital de nades de la UVic

Aula Magna de la UVic – Dijous 20 de desembre de 2012

Benvolgut Rector, benvolgudes i benvolguts membres de la comunitat universitària, amigues i amics,

Tornem a dedicar la nadala d'enguany, que ja arriba a la sisena edició, a *Els Pastorets*, perquè és, sens dubte, una de les manifestacions tradicionals més arrelades al nostre país, com ho són el pessebre i les cançons nadalenques. Hem de confessar que volíem canviar-ne el format, de la nadala, perquè ja serà el tercer any que ens centrem en el tema pastoril. Fa dos anys vam recuperar, després de 127 anys sense representar-se, els pastorets que va escriure Verdaguer. L'any passat, vam homenatjar Josep M. Folch i Torres, l'autor del text més reeixit d'*Els Pastorets*. No hem pogut, tanmateix, resistir la demanda popular de tornar a escenificar-ne alguns fragments. Com heu pogut veure en el programa de mà, n'hem agafat alguns moments i els hem ampliat amb prosa rimada amb un contingut que d'alguna manera es relaciona amb l'actualitat. Ens hem fet el propòsit de no reincidir l'any vinent, quan ens agradaria presentar-vos una proposta diferent. Però no ens avancem als fets, que prou de pressa que passen els dies i no ens n'adonarem que ja estarem preparant el nou curs.

No us he d'amagar que enguany hem tingut algunes dificultats no menors per fer el nostre muntatge. Suposo que tothom està assabentat dels últims descobriments papals relacionats amb la

Nativitat. D'una banda, resulta que, segons Benet XIII, a l'establia on va néixer l'Infant Jesús no hi havia ni mula ni bou. Això, ja us ho podeu suposar, ha estat un cop dur per als fabricants de pessebres, figuretes, postals i altre material nadalenc, perquè ja tenien importants estocs de mercaderia, que ara pot considerar-se obsoleta. Per nosaltres la cosa no ha estat tan greu, perquè, de fet, ja no teníem intenció de posar en la nostra representació cap bou ni cap mula. Ni, per ser sincers, cap altre tipus de fauna. Però, en tot cas, ens ha deixat una mica confusos. D'altra banda, una altra afirmació papal també ens ha deixat ben desconcertats: és el fet que el pontífex ha assegurat que els Reis Mags no venien d'Orient, sinó d'Occident. I per acabar-ho d'adobar, que procedien, més exactament, d'Andalusia. O de la protoAndalusia, tot sigui dit amb permís de la reconeguda historiadora espanyola Esperanza Aguirre i dels cavernícoles d'*Intermanía*, *El Inmundo*, *La Sinrazón* i *l'ABCdelasmentiras*. I qui diu de la protoAndalusia diu de la protoEspanya. Coincidireu amb mi que és un timbre de glòria pàtria que els monarques més simpàtics i estimats del món mundial fossin espanyols. De fet, els que ja vam ser espanyolitzats en el franquisme, sabíem que això d'Espanya venia de lluny, com el centralisme hispànic. Nosaltres van aprendre *in illo tempore* que «los orígenes de la nación se remontan a la época preromana, cuando los celtas entraron por el norte peninsular y los íberos por el sur, se juntaron en Madrid y formaron los celtíberos, cuyo más insigne caudillo fue Viriato. Hubo también provincias y sucursales, que en algunos casos dieron también algunos héroes que podemos citar de pasada como Indíbil y Mandonio, de Lérida.»

Bé, superat el nostre desconcert inicial, van decidir continuar amb el nostre muntatge, ja que les novetats papals no afectaven el nucli de la nostra història dramàtica. Vam fer una crida a la comunitat universitària perquè se sumés a la nostra feina. Com que el personal

masculí tendeix a la tímidesa, la resposta ha estat més gran entre la secció femenina, amb la qual cosa seguim les glòries tradicions de la casa, entre les quals hi ha la de ser pioneres/pioners en els estudis de gènere. No us estranyeu, doncs, si hi veieu entre els nostres ardits diables un més gran nombre de diablesses (o s'ha de diables?). De tota manera, d'esbrinar el sexe dels àngels (ni dels dimonis, "els àngels caiguts") no se n'ha sortit ningú (ni sant Tomàs d'Aquino, que segons els llibres del franquisme «de los doctores de la Iglesia el más grande ha sido»), tant se val.

Un altre repte se'ns va plantejar en l'hora actual: quina havia de ser la llengua vehicular de l'espectacle. De seguida ens va venir el record de la Reial Ordre del 15/7/1867, d'Isabel II, redactada pel general Naváez, personatge ben conegut perquè governava dictatorialment «el reino», que, de fet, va ser aplicada exclusivament a Barcelona. Diu així:

«En vista de la comunicación el censor de teatros del reino, en la que se hace notar el gran número de producciones dramáticas que se presentan a la censura escritas en los diferentes dialectos, y considerando que esta novedad ha de influir forzosamente a fomentar el espíritu autóctono de las mismas, destruyendo el medio más eficaz para que se generalice el uso de la lengua nacional, la reina (q. D. g.) ha tenido a bien disponer que en adelante no se admitirán a la censura obras dramáticas que estén exclusivamente escritas en cualquiera de los dialectos de las provincias de España.»

Com que la gent del país volia continuar fent teatre, van esmolir (no gaire) la imaginació i van posar a parlar castellà dins les obres militars, funcionaris forasters, aristòcrates, grans burgesos, personatges ridículs i... els dimonis dels *Pastorets*! Ja veieu que, com diu la Bíblia, *nihil novum sub solem* ("res de nou sota el sol"), o sia, que de wertolades, vull dir, bretolades, sempre n'hi ha hagut.

Aquesta disposició, de tota manera, se la va emportar la Revolució de Setembre de 1868, aquella del general Prim, que també es va endur Isabel II, coneguda a casa nostra com «la Botiflera». Però del decret va quedar-ne un record, i en èpoques de llibertat alguns autors van reprendre les intervencions demoníaqes en llengua castellana, com Lluís Millà en *El naixement de Jesús (Borrego i Carquinyoli)*, obra estrenada a finals de 1931 i encara avui representada en alguns llocs, on també hi parla l'arcàngel Sant Miquel quan dialoga amb Llucifer (*Luzbel*), perquè ja sabeu que ens és fàcil de passar-nos al castellà en les converses, multilingües com som. Deixeu-me que us en doni una mostra, que m'ha sortit, us ho ben asseguro, casualment:

LUZBEL (*Referint-se als pastors, que se li han escapat*)

¡Malditos! ¡Son indomables!

¡No hay manera de vencerlos!

¡Cuando más creo tenerlos

más me burlan, miserables!

Mas no pudiendo vencer

sabré al menos destruir.

Principiemos por herir

el alma de esa mujer [*la Verge Maria, és clar*].

MIQUEL (*Aturant-lo amb la punta de l'espasa*)

¿Dónde vas con tu furor?

¿Tras de inocente doncella?

¿Teniendo que nacer de ella

el divino Redentor?

LUZBEL Miguel [*ja es coneixien de feia temps*], ¿por qué osadamente

a mis deseos te opones?

MIQUEL Por poderosas razones
que te acusan de demente.

LUZBEL ¡Demente yo!

MIQUEL Lo acredita
tu orgullosa altanería
que todo ser desafía
y que al mal te precipita.

LUZBEL Si en el cielo bien estás
deja para mí la tierra.

MIQUEL Tú quieres sembrar la guerra
y no lo conseguirás.

I continua...

Però tallo per no avorrir-vos.

La nostra decisió va ser la de fer del català la llengua troncal dels nostres *Pastorets*. Ens calia estar a l'altura de les circumstàncies. De fet, ja cansa haver d'estar sempre a l'altura de les circumstàncies, però un destí fatal ens hi ha aconduït. Prou que ens hauria agradat haver-ne de prescindir! Cal dir, de tota manera, que almenys des de fa cent anys, *Els Pastorets* sempre es connecten amb l'actualitat, ja que acabada la representació alguns dels actors surten a dir les anomenades «cobles», que, amb més o menys humor, una mica de

sarcasme o un polsim d'ironia, critiquen o al·ludeixen la realitat social o política, la local i la general. Sense dir aquesta vegada cap cobla dins l'espectacle, també nosaltres farem algunes, poquetes, referències, a la realitat que ens aclapara en aquests moments. Abans d'acabar, deixeu-me que us en reciti una, de 1920, plena d'ingenuïtat:

Salut i felicitat

Bon humor i poca pena

Cor alegre i bossa plena

Us desitgem de bon grat!

Tots els que hem intervingut en la preparació d'aquest acte (l'Aula de Teatre, la Coral, el Servei d'Audiovisuals, l'Àrea d'Infraestructures i Manteniment, l'Oficina de Gestió Cultural i la Càtedra Verdaguer) esperem que n'accepteu la bona voluntat i que us agradi el que humilment hem preparat i que, formant tots plegats tan excel·lent companyia, passem una estoneta relaxada i divertida.

Us desitgem que, malgrat les dificultats i els problemes, tingueu unes bones festes i un futur millor.

Gràcies.